

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

208.2

U-96

1075

200

382-UN

208

V 2m *[initials]*

ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱՅԻՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՂԿԵՐՈՒՄԻՏԵՆԿԱՆ ՄԵՐԳՈՐԾԱՆՆԵՐԿԱՆ

ԳՐԱԳՐԱՐԱՆ

Նույր օր. Մարիամ Արամեանից՝ քի յիւս-
սակի իւր հօր՝ քժ. Միսակ Արամեանի:

200

382-ԱՐ

200
~~387-ԱՐ~~

200
382-ԱՐ

[Handwritten signature]

2010

11361

40-11361

208.21
U-96

Ա. ԲԱՐՈՋՆԵՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ՀԱՄԱԵՒԻՅՈՒՄԻ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻԿ
ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ԿՈՆՍՏԱՆՍՆՈՒԼԻ
1922

ՀԱՄԱԵՒԻՅՈՒՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻԿ

ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

1004
1939

Սկիզբն. «Ողջոյն Ձեզ»։ Գալով սուրբ Էջմիածնէն, Հայաստանեայց սուրբ Եկեղեցւոյ ընդհանուր վարչութեան կեդրոնէն, ողջոյն—ողջութիւն կմաղթեմ Ձեզ. անթերի լինել ձեր կեանքում, բրիտանական հոգևոր կենաց շաւիղներում։ Ողջոյն կրերեմ Ձեզ և Մայր Աթոռոյ Գահակալէն—Սրբազնագոյն Վաթուղիկոսէն ամենայն Հայոց, նոյնպէս և Մայր Աթոռոյն սպասաւորող Միաբանութենէն, որ ջերմեռանդն սիրով ողջոյն և օրհնութիւն կցանկանան Ձեզ և համայն ժողովրդոցն Հայոց՝ իւրեանց մշտնջենաւոր աղօթքներումն։

Վողջունեմ զՁեզ իբրև մի ծանօթ ժողովուրդ, համակրելով Ձեր հոգւոյ բաղձանքներուն։ Բազուի Մարդասիրական ընկերութեան միջնորդական մի նամական իմացայ ձեր հոգեկան վիճակն, և թէ ինչպէս կցանկայք Աստուծոյ խօսքերն լսելու։ Մայր Աթոռոյն կարգադրութեամբն խրկուեցայ, որ ձեր փափազը լեցնեմ, խօսելով ձեր ականջին՝ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի երկնային վարդապետութեան խօսքերն։ Աստուծոյ խոստացած սուրբ Հոգւոյն շնորհացն ապաւինած, ամենայն սիրով փութացայ եկայ, և նոյն սիրով կջանամ ձեր մէջ։

2001

Գուք ևս միաբան աղօթք արէք, որ Աստուած տայ լիապէս իւր Հոգւոյն շնորհքէն, և կարողացնէ աղբերացնել ձեր ունկնդրութեան առաջ սուրբ Աւետարանի կենաց բանին աղբիւրն, և դուք յապեցնէք ձեր ծարաւն ճաշակելով փրկչին քարոզած կենաց ճաշակն, և խմելով նորա կենաց աղբիւրէն, որ կրղխի ի կեանսն յաւիտենից: Հաւատով և միամշտութեամբ սրտի ունկնդիր եղէք սուրբ Աւետարանի խօսքերուն, զ յ կկարգամ և կթարգմանեմ ձեր լսելոյն համեմատ՝ հանդերձ բացատրութեամբ ծածուկ իմաստից սուրբ Աւետարանին. սկսելով Տեառն մերոյ անապատի փորձութիւններէն, և նազարէթում խօսած առաջին քարոզէն:

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ ՍՈՒՐԲ ԱԻՏՏԱՐԱՆԻ՝ ՈՐ ԸՍՏ
ՂՈՒԿԱՍՈՒ. Գ. 1—30:

«1. Եւ Յիսուս լի՛ հոգւով սրբով դարձաւ ի Յորդանանէ. և վարէր հոգւովն յանապատ. 2. Աւուրս քառասուն փորձեալ ի սատանայէ, և ոչ եկեր. և ոչ արբ յաւուրսն յայնոսիկ, և ի կատարելն նոցա՝ քաղցեաւ: 3. Եւ ասէ ցնա սատանայ. Եթէ որդի ես Աստուծոյ, աստ քարիդ այդմիկ, զի հաց լիցի: 4. Պատասխանի ետ նմա Յիսուս, և ասէ. գրեալ է. «Եթէ ոչ հացիւ միայն կեց-

ցէ մարդ, այլ ամենայն բանիւ Աստուծոյ»: 5. Եւ հանեալ զնա ի լեառն մի բարձր, եցոյց նմա զամենայն թագաւորութիւնս աշխարհի ի վայրկեան ժամանակի: 6. Եւ ասէ ցնա սատանայ. քեզ տաց զայս ամենայն իշխանութիւն և զիսառս սոցա, զի ինձ տուեալ է. և ում՝ կամիմ՝ տամ զսա: 7. Սրդ՝ դու եթէ անկեալ երկիր պագանիցես առաջի իմ, քեզ եղիցի ամենայն: 8. Պատասխանի ետ նմա Յիսուս, և ասէ. գրեալ է. «Երկիրպագես Տեառն Աստուծոյ քում, և զնա միայն պաշտեսցես»: Եւ ած զնա յերուսաղէմ, և կացոյց ի վերայ աշտարակի տաճարին, և ասէ ցնա. Եթէ որդի ես Աստուծոյ, արկ զքեզ աստի ի վայր: 10. Զի գրեալ է. եթէ «Հրեշտակաց իւրոց պատուիրեալ է վասն քո, պահել զքեզ: 11. Զի ի վերայ ձեռաց բարձցեն զքեզ, մի՛ երբէք հարցես զքարի զօսն քո»: 12. Պատասխանի ետ նմա Յիսուս, և ասէ. ասացեալ է. թէ «ոչ փորձեսցես զՏէր Աստուած քո»: 13. Եւ կատարեալ զամենայն փորձութիւնս սատանայի ի բոց եկոց ի նմանէ առ ժամանակ մի:

«14. Եւ դարձաւ Յիսուս զօրութեամբ
 Հոգւոյն ի Գալիլեա. և ել համբաւ զնմանէ
 ընդ ամենայն կողմանս գաւառին: 15. Եւ
 նա ուսուցանէր ի ժողովուրդս նոցա՝ փա-
 ռաւորեալ յամենեցունց: 16. Եւ եկն ի
 Նազարէթ՝ ուր սնեալն էր. և եմնւտ ըստ
 սովորութեան իւրում՝ յաւուր շաբաթու
 ի ժողովուրդն: 17. Եւ ետուն նմա գիրս
 զՅոսայեայ մարգարէի, և յարեաւ ընթեռ-
 նուլ. և իբրև եբաց զգիրսն, եգիտ զայն
 տեղի՝ յորում գրեալն էր. 18. « Հոգի Տեա-
 ուրն ի վերայ իմ՝, վասն որոյ և օձ իսկ զիս.
 աւետարանել աղքատաց առաքեաց զիս,
 բժշկել զբեկեալս սրտիւ, 19. քարոզել գե-
 րեաց զթողութիւն, և կուրաց տեսանել,
 արձակել զվիրաւորս ի թողութիւն. քարո-
 զել զտարեկան Տեառն ընդունելի»: 20. Եւ
 խփեալ զգիրս, ետ ցպաշտօնեայն, և նըս-
 տաւ: Եւ ամենեցուն՝ որ ի ժողովրդեանն
 էին աչք ի նա հայէին: 21. Եւ սկսաւ ասել
 ցնոսա. Այսօր լցան գիրքս այս յականջս
 ձեր: 22. Եւ ամենեքին վկայէին նմա. և
 զարմանային ընդ բանս շնորհացն՝ որ ելանէ-
 ին ի բերանոյ նորա, և ասէին. ո՞չ սա է որ-

զին Յովսէփայ: 23. Եւ ասէ ցնոսա. ապա-
 քէն ասիցէք առ իս զառակս զայս. բժիշկի,
 բժշկեա զանձն քո: Որչափ լուռք՝ զոր ա-
 րարեր ի Կափառնառում, արա՛ և աստ իքում՝
 գաւառի: 24. Եւ ասէ. ամէն ասեմ՝ ձեզ.
 Թէ չէ՛ մարգարէ ընդունլի ի քաղաքի իւ-
 րում: 25. Արգարև ասեմ՝ ձեզ, զի բա-
 զում այրիք էին յաւուրս Եղիայի ի մէջ Խա-
 րայէլի, յորժամ՝ փակեցաւ երկինք զերիս
 ամն և զվեց ամիս, և եղև սով մեծ ընդ
 ամենայն երկիր. 26. և ո՞չ առ մի ի նոցանէ
 առաքեցաւ Եղիա, բայց միայն ի Սարեփթայ
 Սիդովնացւոց՝ առ կին մի այրի: 27. Եւ բա-
 զում բորտք էին յԽարայէլի առ Եղիսէիւ
 մարգարէիւ, և ո՞չ ոք ի նոցանէ սրբեցաւ,
 բայց միայն Նէեման ասորի: 28. Եւ լցան
 ամենեքին բարկութեամբ ի ժողովրդեանն՝
 իբրև լսէին զայս. 29. և յարուցեալ հանին
 զնա արտաքոյ քաղաքին, և ածին զնա մին-
 չև յարտեան լերինն՝ յորոյ վերայ քաղաքն
 նոցա շինեալ էր, գահավէժ սունել զնա:
 30. Եւ նա անցեալ ընդ մէջ նոցա գնայր»:

Եթէ իբրև հայ ժողովուրդ՝ հասկանայիք այս
 բձն հայերէն լեզուն՝ որով սուրբ Աւետարանը

գրուած է, և տարւոյն ամեն օրերումն հատուած հատուած կկարգացուին ձեր ականջին, եթէ հասկանայիք այս բուն հայերէն լեզուն՝ սուրբ աւետարանի այս հոգիէն պիտի ընդունէիք, և հետզհետէ կատարեալ պիտի լինէիք: Բայց որովհետև մեր ազգին կարգ մի հանրական պակասութեանց և կարօտութեան պատճառաւ՝ դուք ևս չէք հասկանար այս լեզուն՝ որ մերն է, և ոչ օտար, այժմն հարկ է իմ վերայ, որ թարգմանեմ ձեր ականջին այս աւետարանը՝ տուն տուն, և իւրաքանչիւր տան թարգմանութեան հետ՝ բացատրեմ ձեզ, թէ Յիսուսի Քրիստոսի Տեառն մերոյ գործերումն ու խօսքերումն ինչ ընդհանուր բարիք կդրուին քրիստոնեայ ժողովրդեան:

Որպէս զի արժանապէս հաղորդ լինիք այն աստուածային բարեաց, կատարեալ մտադրութեամբ և միամիտ հաւատով ականջ դրէք:

«1. Յիսուս՝ հոգով ուրբով լցուած՝ Յորդանանէն դարձաւ, և նոյն հոգով իշուէր դէպ է յանապար: 2. Ժառանգան օր սոսրանայէն գորշոնէլ էր. և այն օրերուն ոչ կերաւ և ոչ իմեց. և էրք Ժառանգան օրն ըննալու վերայ էր՝ Ժողջեալ»:

Սուրբ Աւետարանի այս հատուածումն ծածկուած իմաստն այս է. Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս—մարդացեալ փրկիչն՝ իւր գործովն օրինակ տուաւ, թէ կատարեալ մարդն ինչպէս պիտի կատարէ այս աշխարհի կեանքումն՝ Աստուծոյ սահմանած արդարու-

թիւնը. վասն որոյ և առաջի անգամ գնաց Յորդանան, և Յովհաննէս Մկրտչի քարոզած ապաշխարութեան մկրտութիւնը մկրտուեցաւ: Մարդիկ այս աշխարհի կենաց ոչնչութիւնն ու մահն տեսնելով պիտի զգան, թէ կորուսել են Աստուծոյ սահմանած անմահութիւնն, և այս կորստեան վերայ ապաշաւելով պիտի հետևին, որ անմահութիւնը գտնեն վերստին: Այս ապաշխարութեան կատարումն է մկրտութիւնն, որով կմկրտէր Յովհաննէս: Մարդացեալ փրկիչն իբրև մարդկան օրինակ տալ ընդունեց այս մկրտութիւնը. յորում Աստուած յայտնեց իւր սիրելի որդին, և Հոգին սուրբ յայտնուեցաւ, թէ Յիսուսի մկրտութիւնը մկրտուողին վերայ պիտի հանգչի. և նորա մէջ պիտի բնակի և Աստուծոյ մարգարէն—Յովհաննէս մկրտիչ՝ իւր աշակերտներուն ցոյց տուաւ « Ահա դառն Աստուծոյ »:

Եւ ապա Հոգւով սրբով լցուած, Յորդանանէն դարձաւ. և նոյն Հոգւոյն զօրութեամբ դէպ ի անապատն—մարդ չբնակած տեղեր գնաց, առանձնացաւ: Այս անապատական առանձնութիւնը՝ մարդու խորհուրդներն կտրէ, աշխարհիս աւելորդաց ցանկութիւններէն կբաժնէ, մարմնական ցանկութեանց վարագոյրն՝ հոգւոյն տեսութեան առջևէն կվերցնէ, և հոգւոր կեանքը պարզապէս տեսանելի կանէ. մարդս՝ այս հոգեկան տեսութեամբ միայն կարող է տեսնել և ճանաչել, թէ քանի առաւել

նեղութեան և կամ աղքատութեան չպատահին, այս ամենը կանեն մարդիկ, ըստ որում՝ չեն տեսներ Աստուծոյ ընդհանուր խնամքն. չեն զգար, թէ Աստուած է, որ բոլոր արարածները կրկերակրէ. չեն իմանար, թէ Աստուած սահմանել է բնութեան օրէնքն, և կկառավարէ. և այն օրինաց համեմատ կաճի ամեն կերակուր ամեն տարի և ամեն ժամանակ՝ նոր և թարմ բոլորովին, և յարմար ամենայն արարածոց սննդին: Մարդկային կենաց մէջ մարմնական յօժարութեանց սաստկանալուն պատճառաւ՝ հոգեկան տեսութիւնն այնչափ տկարացած էր, որ մինչև անգամ Իսրայէլացիք՝ Աստուծոյ մեծամեծ սքանչելիքն այն ինչ ազատած Փարաւոնի գերութենէն, չէին կարողանար հաւատալ, թէ Ազատիչ Աստուածն՝ կերակուր ևս կուտայ. վասնորոյ և Մովսէսի դէմ կտրտնջէին, թէ հաց չունենք, անապատումն քաղցած մեռնելէն լաւ էր, որ եղիպտական գերութեան հացն ուտէինք, Իսրայէլի այս տրտունջը լսող արարիչ Աստուածն էր, որ քիչ օրեր յառաջ լսել էր այս ժողովրդեան աղաղակն՝ իրենց բռնաւորի երեսէն, և ազատել էր այն գերութեան լուծէն սքանչելի զօրութեամբ. այնպէս որ տկար և գերի ժողովուրդն առանց մի կաթիլ արեան ապրեցաւ զօրաւոր թշնամւոյն զէնքերէն. իսկ սպառազինեալ թշնամին՝ իւր ահագին զօրութեամբն՝ տկարացաւ Աստուծոյ բարձր բազկին տակ և խորտակեցաւ: Աստուծոյ սքանչելի զօրութեան

այս խնամքը վայելող Իսրայէլն անգամ՝ քիչ օրեր ետքն երբ սկսեց տեսնել, թէ այլ ևս իւր պաշարն հատնելու վերայ է, տրտնջեց Աստուծոյ դէմ, թէ քաղցած է: Իսրայէլի հացը դեռ ևս սպառած չէր, և այսպէս կտրտնջէր: Ամենախնամման Աստուած՝ դարձեալ ցոյց տուաւ իւր կերակրիչ զօրութիւնն, ու երկնքէն հաց տեղաց նոցա. ո՛չ մի օր կամ երկու օր, այլ ամբողջ քառասուն տարի, քանի որ նոքա անբեր անապատումն կթափառէին: Նոյն քառասուն տարիներումն՝ շատ անգամ բարկացուցին զԱստուած. բայց Աստուած մանանայի տեղալն չդադրեցուց, թէպէտ և կպատժէր ուրիշ խրատիչ եղանակներով: Այսպէս սորվեցուցած էր Աստուած՝ իսրայէլի փրկութեան միջոցին՝ թէ Մօրքոյ Ռայն հարցով չապրէր, այլ Աստուծոյ խօստով, ուն խօստով:

Աստուծոյ օրինաց այս կերակրիչ զօրութիւնը մէջ կրերէ մարդացեալն Յիսուս, և կմերժէ սասանայի առաջարկութիւնն, որ զԱստուած փորձել է: Այսպէս անձին օրինակաւ կսորվեցնէ փրկիչն, որ քաղցածութեան ամենադառն միջոցումն ևս հաւատանք Աստուծոյ խօսքին, և ապրենք քաղցի վտանգէն, ու չփորձենք զԱստուած, ինչպէս որ սատանան կթելադրէ: Սատանային յաղթից Յիսուս այս առաջին փորձութեան մէջ, բայց սատանան յետ չկեցաւ իւր փորձութենէն, և շարունակեց.

« Եւ բարձր լեռ մի հովեց զԵրուսաղէմ և վայրէնդոմն յանուրդի բուր իտփոստիւնները ցոյց

դրոսանոսը) 6. և սոսոյ անոր՝ Ասորանան) + Եղ ին-
 աս՝ այն ասին իշխանութիւնն ու սոսոյ գործն, զի ինչ
 արտաթ է. և ո՛ւմ հասի՛ս՝ կոտորած զայն) 7. Այլժժ
 դոս էլիէ երկրպագութիւնն անէս ի՞՞տ առայլ, ասինն ալ + Եղ
 լինի: 8: Յիսուս պարտութիւնն արտա- անոր, և սոսոյ.
 քրտաթ է, « Բո՛ւ Տէր Ասորո-ժոյր օխոյն երկրպագութիւն
 անէս) և զնո օխոյն պաշտէս »:

Հացի կարօտութիւն չունեցող մարդիկն ընդհան-
 րապէս իշխանութիւն կսիրեն, և այս սէրն յագուրդ
 չունի, կցանկանայ թագաւորութեան, տիեզերակա-
 լութեան, մինչև իսկ երկրպագուներ կփնտռէ: Սա-
 տանան տեսաւ, որ չկրցաւ խաբել զՅիսուս քաղ-
 ցածութեան դիպուածումն, կփորձէ խաբել իշխա-
 նասիրութեան փորձանքում: Ացուցնէ բոլոր աշ-
 խարհի թագաւորութիւններն ու նոցա փառքն, և
 կխոստանայ Յիսուսին տալ, եթէ երկրպագութիւն
 անէ նորա առաջ: Աշխարհի մարդիկն՝ իշխանու-
 թեան կհասնին այս ճանապարհով, այսինքն՝ իշխա-
 նութիւն տուողին երկրպագելով: Փրկիչը կմերժէ
 այս ամեն իշխանութիւնն ու նոցա փառքերն, դար-
 ձեալ Աստուծոյ օրինաց մի խօսքը մէջ բերելով.

« Բո՛ւ որք Ասորո-ժոյր երկրպագութիւնն անէս) և զնո օխ-
 ոյն պաշտէս »: Այսպէս կուսուցանէ իշխանութիւն
 սիրողներուն, թէ Աստուծոյ խօսքը պահելով մի-
 այն կարելի է չխաբուել իշխանասիրութեան և փա-
 րասիրութեան փորձանքներումն:

« 9. Եւ յետառաջէ՞՞ թերտա զնո) և որժորէ ոչպարտ-

կին վերայ կանգնեցուց) և սոսոյ անոր. Ելի Ասորո-ժոյ
 որքի էս) այն որեղէն վար յի՞՞ք՝ զէ՞ղ 10. զի քրտաթ
 է, « Ելի Եղ հասար պարտութիւն է է-ր հրեշտակներան,
 որ պահեն զէ՞ղ, 11. յետ-ի վերայ որեղի վերջենն զէ՞ղ,
 որ որտք տարի չլարեն: 12. Յիսուս պարտութիւնն արտա-
 անոր, և սոսոյ) տաթ է, իէ Կ Տէր Ասորո-ժոյր չփոր-
 յէս: 15. Ասորանան այն ասին գործութիւններն կարտել
 էր. և օք ու ժա՛մնալ՝ օխոյնի կեցաւ անորօքն »:

Յիսուս փրկիչ յաղթեց սատանային՝ Հացի կա-
 րօտութեան փորձանքումն. յաղթեց նոյնպէս և
 իշխանասիրութեան ու փառասիրութեան փորձան-
 քումն: Մնացել էր մի փորձութիւն ևս, այն է՝
 Աստուծոյ հաճոյքը փորձել, Աստուծոյ խոստմուն-
 քը փորձել տալ, թէ կկատարուի՞ արդեօք: Աս-
 տուծոյ խօսքերուն հաւատացող աստուածապաշտն՝
 երկրպագութիւն չունենար Աստուծոյ խոստմանց կատա-
 րուելուն, բայց սատանան՝ որ հակառակ է աստուա-
 ծապաշտին՝ երկմտութիւն կձգէ նորա սրտումն, և
 փորձել կառաջարկէ: Այսպիսի սատանայական փոր-
 ձանքում՝ Տիրոջ օրինակն յիշելու է. և նորա օրի-
 նակին հետևելով, այսինքն Աստուծոյ խօսքն յիշե-
 լով, սատանային մերժելու է: Ճշմարիտ աստուա-
 ծապաշտին հոգին արթուն կլինի, և հաղորդ Աս-
 տուծոյ լուսոյն, նա համարձակ կտեսնէ Աստուծոյ
 ինամբը, մեծութիւնը, և անզեղջ բարերարութիւ-
 նը. և երբէք չերկմտիր Աստուծոյ օրինաց խօսքե-
 րուն վերայ, և կյաղթէ ամեն սատանայական փոր-

ճանքներումն) ինչպէս որ օրինակով սորվեցուց Յիսուս փրկիչ, և սատանան հետի կեցաւ անորմէ:

« 14. Եւ Յիսուս՝ Հոգւոյն զբռնելեամբն զալիւնսն զարշառաւ. և գաւառի մօտն հողմերն հասեալսն գնաց նորա մօտն: 15. Եւ նա հարմարեցնէր նոցա ժողովարաններումն, և մօնեմն ժողովարանաւ: 16. Եւ եկաւ Նազարէթ ուր որ ծննդեւ էր. և իւր սովորութեան համեմատ՝ շաբաթ օրը ժողովարանը մտաւ: 17. Եւ Եսայի մարգարէին գիրքը պահելն անոր. և ելաւ խոնարհեցաւ, որ կարդայ, և երբ քոցաւ, այն պէս զգրուած յորում գրուած էր: 18. «Տերով Հոգին իմ վերայ է, որուն համար և ծնեց զիս. խրբեց զիս, որ ազատներան տեսարանեմ. — աւերիս պատճառով որպէս ինքեմ թշուառ, 19. Գերելներուն լուսութեան տալովն, և հոյերուն՝ պիտեմ տարուել, վերադառնելն ուր յիմեմ է լուսութեան: Տերով ընդունելի պարելունք տարուելմ»: 20. Եւ գիրքը խփելով՝ պաշարմնէն պատաւաւ նստաւ: Եւ ժողովարանումն եղուններան մօնեմն աւելելն անոր կնայելն: 21. Եւ ոկեց ասել նոցա Ս. յ գիրքն (գրուածն) այսօր հարարուեցաւ յեր ախնջներումն»:

Յիսուս անապատի քառասնօրեայ ծոմապահութեանն ետքն՝ սատանայի փորձութիւններուն յաղթած, Գալիլեա կուգայ Հոգւոյն զօրութեամբ: Վափառնառով քաղաքում կքարոզէ, թէ Աստուծոյ թագաւորութիւնը մօտեցել է, կտրվեցնէ, թէ ինչպէս պիտի ընդունեն արքայութեան աւետարանն. և ըստ այնմ կգործէ: Յիսուսի քարոզութեան և կատարած սքանչելեաց համբաւն՝ կտարածուի և

դաւառի շրջակայ լեռներն: Յիսուսի քարոզութեան ժամանակն՝ արդէն իսկ Գանիէլ մարգարէի գուշակած եօթներորդներու լրման օրերումն էր, և Հրէից մէջ մեծ ակնկալութեամբ կսպասէին, թէ մի կողմէ պիտի յայտնուի Աստուծոյ օձեալը, զոր խրկել խոստացած է Աստուած մարգարէից բերանով, և որ պիտի գայ ու Գաւթի թագաւորութիւնը վերականգնէ, Հրէից այս ակնկալութիւնն այնչափ ընդհանրացած էր, որ շատերն արդէն կընդունէին, թէ Յովհաննէս է խոստացեալ Մեսիայն: Հրէից ակնկալութեան սասկուլութեան չափովն՝ արագ հըռ-չակուեցաւ Յիսուսի քարոզած արքայութեան համբաւն, նոյնպէս և գործած սքանչելեաց համբաւն, և ամենքը կփառաւորէին զՅիսուս:

Վափառնառումէն ելաւ, Նազարէթ եկաւ, ուր որ մեծացել էր մանկութեան օրերումն, և շաբաթ օրը ժողովարանը մտաւ, որ սորվեցնէ, ինչպէս որ միւս գիւղերումն կուսուցանէր: Արբանայ Եսայի մարգարէի գիրքն, մի գլուխ կկարդայ, և կնստի, կը խօսի, ամենքը նորան կնային և կզարմանան: Աւետարանիչը մարգարէի գլուխէն մէջ բերած հաստուածին անմիջապէս կկցէ Յիսուսի վերջին խօսքն թէ Ս. յ գիրքը հարարուեցաւ այսօր յեր ախնջներումն. և զանց կանէ դնել, թէ ինչպէս կատարումն տուաւ Յիսուս մարգարէի այն գրուածքին:

Մարգարէի գրքէն մէջ բերած գլուխն՝ եօթն հաստուածներու կրթաւորութիւն ըստ այսմ:

նիւթական աջողութեանց մէջ էին, կատարելապէս չհետեւեցան Աստուծոյ հոգւոյն իմաստութիւնը խնդրելու. բայց երբ աջողութիւննին կորսնցուցին, և օտար աշխարհներումն գերութեան գնացին, ըսկըսեցին փնտռել Աստուծոյ Հոգւոյն իմաստութիւնն. այնչափ ուժգին կը խնդրէին, որ նոցա օրինակէն և հեթանոսներն սկսեցին խնդրել Աստուծոյ Հոգին. Ընդհանուր ազգաց մէջ արթնցած այս ակնկալութիւնն հասաւ ժամանակաց լրումին, և եկաւ որդին Աստուծոյ, լուաց մարդկան մեղքը, և Աստուծոյ Հոգին տուաւ մարդկան, որոնք որ կ'խնդրէին: Աստուծոյ Հոգին խնդրողներն պիտի ընդունին զայն մկրտութեամբ ջրոյ և Հոգւոյ. որով Յիսուսի մահուամբ մեռած, թաղուած և յարութեան որդիք կ'լինին, և կ'ըջենուն Աստուծոյ Հոգին. Թէ Աստուած՝ իւր հոգին պիտի տայ մարդկան, այսպէս կը խոստանայ Յովէլ մարգարէի ձեռքով

« Եւ ոտիւ ետքը՝ պիտի լինի, որ հեղու՝ ի՞նչ հոգիներ առնէ մարմնոյ վերայ, և մարմնակաշարէն յեր ազգայն և յեր ազգայններն. և յեր ծերերն երազներ պիտի տեսնեն, և յեր երեքսուրբներն որտեղնէր պիտի տեսնեն: Այն օրերը պիտի հեղու՝ ի՞նչ հոգիներն՝ ի՞նչ ծառաներուն և պառնայններուն վերայ և պիտի մարգարէական: Եւ նշաններ պիտի որո՞վքերն երկնոսմ, և վարն երկրոսմ. և նշաններն պիտի լինին, որքան և կրոն, և ծառայն մըրնէն. որեքսուրբ պիտի որոսնայ, և լոսնէն՝ որքան, որեքսուրբ Տէրուց օրն, մեծ և երեւելի օրն »: (Յովէլ. Բ. 28—31):

Այս մարգարէութեան մէջ ակնարկուած նշաններն՝ Փրկչին մահուան, թաղման և յարութեան ժամանակը կակնարկեն, որ ժամանակ պիտի հեղու Աստուած մարդկան վերայ իւր հոգիէն:

Թէ Աստուծոյ հոգին ինչպէս պիտի զգենուն մարդիկ, Երեմիայ մարգարէի ձեռքովն ալ այսպէս կ'այստնէ Աստուած.

« Ահա օրերը կուգան՝ կուտ Տէրը, և նոր ուրախ պիտի ուրախեմ Ձեզ—իւրայելի որանը և Յուդայի որանը. ո՛չ այն ուրախի պէտ՝ զոր ուրախեցի նոցա հայրերուն հետ՝ որ օրն որ բռնեցի նոցա յերստէն՝ որ հանեմ եգիպտացոց երկրէն. զի նոքա ի՞նչ ուրախ չպահեցին, և եւ ուրախեցի եզայ նոցա մտնին, կուտ Տէրը: Այլ՝ այն օրերն ետան այր իւրայելի որանն ուրախելու ուրախ՝ այն է—պիտի որոս ի՞նչ օրերններն և նոցա մարտերան, և նոցա որտերանն պիտի գրեմ այն օրերններն, նոցա Աստուած պիտի լինեմ, և նոքա՝ ինչ ժողովուրդ: Եւ այլ և ուրախ ու իւր ընկերն և եղբօրը պիտի չորվեցնեն, թէ ճանչցե՞ր Տէրը, զի նոցա վորտեղներն մեռնէ մեծերն—մեռնին ալ պիտի ճանչնան զիս, կուտ Տէրը. զի նոցա անօրէնութիւններան տուող պիտի լինեմ, և նոցա մեղքերն այլ և ուրախ չալեմ »: (Երեմ. ԼԱ. 31—34):

Այս կրկին մարգարէութեանց ճիշդ իմաստին համեմատ քարոզեց Յիսուս, թէ մարդիկ՝ Աստուծոյ հոգին պիտի ընդունին, և նոր ուխտն ևս պիտի ընդունին իրենց մտքերումն ու սրտերումն, և մեծ ու փոքր ամենքն ալ ծանօթ պիտի լինին Աստու-

ծոյ հաճոյքներուն: Սորվեցուց, թէ այս կատարելութիւնն պիտի ստանան մարդիկ, եթէ Աստուծոյ հոգին ընդունին մի անգամ:

Ապա կանցնի նոյն մարգարեութեան երկրորդ հատուածի կատարմանն, որ է «Զե՛ն իրկեց, ո՛ր ողորմութիւնս աւերեալս արարեալս»:

Յիսուս փրկիչ՝ աղքատ կանուանէ այն մարդիկն, որոնք որ հասկացած են թէ Աստուծոյ հոգին ընդունելու կարօտութիւն ունին, և սոսկ աղքատ չանուաներ, այլ հոգեւոր ողորմութիւն որ ասել է Հոգեւոր Իրարարութեան անկողն ողորմութիւն: Թէ ինչ աւետեց աղքատներուն, այն յայտնի է Փրկչի ուրիշ խօսքերէն, որ կասէ աղքատներուն, որ են.

«Երանի ողորմաց հոգեւոր զի նոցա է որդարութիւնս երկնայ»:

Դարձեալ ուրիշ անգամ իւր աշակերտներուն կուղղէ այս միակնոյն խօսքն, ասելով «Աչք զբացի՛ր քեզի ողորմութեան և ողորմութեան: Երանի՛ յեղ հոգեւոր ողորմութեան, զի Աստուծոյ որդարութեան յերես է: Երանի՛ նոցա՝ որ ողորմութիւնս արարեալս»: (Մատ. Ե. 3: Աուկ. Զ. 20: 21):

Այս խօսքերուն իմաստովն՝ աղքատներուն աւետիս տուաւ, Հոգով աղքատներուն, թէ նորա հարուստ են Աստուծոյ արքայութիւնովն. աւետեց, թէ հոգեւոր կատարելութեան կարօտութիւնն ըզգացող քաղցածներն՝ պիտի յագենան նոյն հոգեւոր շնորհքովն: Նոյնպէս սորվեցուց, թէ աղքատու-

թիւն՝ որ աշխարհասէր ոգւոյ զգացմունքներումն՝ մի տառապանք է, նոյն աղքատութիւնն՝ հանգիստ է, եթէ Աստուծոյ հոգին ստանան. աղքատութիւնն՝ հոգւոյ զգացմունքներումն՝ անկարօտութիւն է, և դիւրութիւն, և թեթևութիւն: Աշխարհասէր աղքատն, աշխարհիս ինչքերուն և պերճութեանցը կցանկայ, իսկ աստուածասէր աղքատն՝ Աստուծոյ խնամքովն մատակարարուած հանապազօր բարիքովն կրաւականայ, և անկարօտ է բոլորովմբ:

Փրկչին՝ ուրիշ մի յորդոր ևս կկարգայ աղքատներուն, որով նոցա հարստանալու ցանկութիւնն՝ երկնային հարստութեան կդարձնէ՝ ասելով:

«Զեղ համար երկրի մեջ գտնի՛ր մի գտնի՛ր» ուր ցեցն ու ողորմութիւնս արարեալս և գողերն ողորմութեանս ու իրարարութեան: Այլ երկնային գտնի՛ր յեղ համար գտնի՛ր» ուր ոչ ցեցն ու ողորմութիւնս արարեալս և ոչ գողերն ողորմութեանս իրարարութեան: Երանի՛ նոցա՝ որ ողորմութիւնս արարեալս: (Մատթ. Զ. 19—21):

Թէ ի՞նչպէս պիտի գանձեն աղքատներն իրենց գանձերն երկնքում՝ այսպէս կսորվեցնէ.

«Աստուծոյ յերես ցեցն և ողորմութեանս արարեալս. և յեղ համար ինչն ողորմութեանս ցեցն, անպատիւ գտնի՛ր երկնային» ուր ոչ գող իրարարութեան, և ոչ ցեցն իրարարութեան: (Աուկ. Թ. 33): Աղքատներէն, որոնք որ չունենին ոչինչ ստացուածք, որ ողորմութիւն անեն, և ողորմութեան ճանապարհով երկնքում հարստութիւն գանձեն, նոցա ևս կյաւելու ասել:

« Կարծես զբաժն աչին է. եթէ ուր լուսուսք է) քուր
 մարտնիք լուսուսք պիտի լինի. եւի եթէ ուր վար է,
 քուր մարտնիք խուսրին պիտի լինի»: (Մատթ. Զ.
 22. 23):

« Ով որ այս քորեկներէն մէկուն բաժակի մի ցուր ջուր
 խմուսնի միայն աչակերտի անունով այս՝ կուսի՞ յեղ իւր
 վարչք պիտի չլորոնցուսն»: (Մատթ. Ժ. 42): Որով
 սորվեցուց) թէ երկնքում գանձելիք գանձն ոսկի
 և արծաթ կամ զգեստ չէ՛ այլ ողորմութիւն, որ
 ամեն մարդու համար դիւրին է. մինչև անգամ մի
 բաժակ ցուրտ ջուրն՝ գանձ է երկնքումն: Հողով
 աղքատներն՝ լուսաւոր աչք կունենան, նորա կտես-
 նեն, որ աշխարհիս հարստութիւնը ոչինչ է, և թէ
 մարդոյս պիտոյքներն ուտելիք և հագնելիք և խը-
 մելիք՝ Աստուծոյ խնամոց զօրութեամբ կատարաս-
 տուին ամեն մարդկան համար ամեն տարի և ամեն
 ժամանակ. ըստ այսմ՝ կտեսնեն և ողորմութեան
 հնարաւորութիւնը: Այս մտքով աղքատներն աւե-
 տարանելէն ետքն՝ կանցնի երրորդ հատուածի կա-
 տարմանն՝ որ է:

« Զի՞ իրից) որ որոտքեկները բժշկե՛մ»:

Մարգարէն գուշակել էր) թէ Աստուծոյ օժեակն
 որ գայ, պիտի բժշկէ հիւանդներին, որ գեռ ևս
 Աստուծոյ հօգին չընդունած, տարաժամ հիւան-
 դացել են, և մահու ակնկալութեամբ սրտաբեկ ե-
 ղած: Մարգարէի այս գուշակութեան կատարումն
 տուել էր արգէն Փրկիչն՝ Գալիլիոյ միւս գեղերու-

մըն ու Վափառնաւում քաղաքումն իրեն դիմող և
 հաւատացող հիւանդներին բժշկելով. Փրկիչը կբժը-
 կէր ո՛չ թէ գեղով կամ կերակրով, այլ միայն բա-
 նիւ. և բժշկեալներուն կպատուիրէր, որ այլ ևս
 չմեղանչեն, այլ Աստուծոյ պատուիրած օրէնքները
 պահեն: Որմէ կհետեւի, թէ այն տարաժամ հիւան-
 դացեալներն՝ որ նոյն հիւանդութեամբ պիտի մեռ-
 նէին, Աստուծոյ օրինաց սահմանած բարոյականին
 հակառակ վարուելուն համար հիւանդացել էին:
 Հիւանդները բժշկելով հանգերձ, չհիւանդանալ ևս
 սորվեցուց, և ապա անցաւ չորրորդ հատուածին՝
 որ է.

« Զի՞ իրից) որ գերեկներուն խոսքիւն տարողե՛մ»:

Փրկիչն յաշխարհ գալէն յառաջ՝ բոլոր ազգաց
 մէջ՝ երեք դասակարգի կբաժանուէին մարդիկ. —
 ազնուական, արհեստաւոր, և գերի: Ազնուական
 դասակարգը՝ ոչ մի ծառայական գործ չէր գործեր,
 այլ միայն կվայելէր ինչ որ միւս երկու դասակարգն
 կաշխատէր, այն ժամանակուայ դրութիւնն այնպէս
 էր, որ արդիւնք արտադրող երկիրներն այս դասա-
 կարգին միայն կպատկանէին: Արհեստաւոր դասա-
 կարգը կաշխատէր վարձով և կպարէր իւր քրտին-
 քով: Գերիներու դասակարգն՝ որեկից իրաւունք
 չունէր. գերին պարտական էր իւր տիրոջ հրամա-
 նան աշխատել, նորա երկիրները գործել և արդիւն-
 քը նորա ամբարները ժողովել: Գերին մինչև ան-
 գամ կամք չունէր. իւր տիրոջ հրամանաւ պիտի ա-

մուսնանարի և նորա համար գերիներ պիտի ծնանէր: Գերին տիրոջ կամքով մինչև անգամ կվաճառուէր, անասունի հաւասար էր: Ամեն ազգաց մէջ կար այս գրութիւնը. միայն Հրէից մէջ՝ ըստ օրինաց արգելուած էր հրեայ գերին, և այլազգի գերին ևս ազատ կարձակուէր թողութեան տարիներումն:

Փրկիչն այս գրութեան հակառակ՝ գերեաց ազատութիւն և իրաւանց հաւասարութիւն քարոզեց, և մարգարէութեան կատարումն տուաւ նաղարէթի ժողովարանէն սկսելով: Մինչև ներկայ դարու կեսերումն արգի քրիստոնեայ տէրութեանց մէջ ևս գերութիւնը թոյլատրուած էր, բայց դարուս վերջին կէտումն իսպառ արգելուեցաւ, և այժմս ո՛չ մի քրիստոնեայ տէրութեան մէջ չկայ գերիններու դասակարգ, և Փրկչին սորվեցուցած բարոյականին համեմատ՝ որ կասէր.

« Դու + տենդ եղբայրներ է + »:

այժմու քրիստոնեայ ազգաց մէջ ամեն մարդ իւր աշխատանքով կապրի:

Տէրն մեր՝ մարգարէութեան այս հատուածն ևս կատարելով կանցնի չորրորդ հատուածին՝ որ է.

« Ձե՞ն իրէց » որ կոչուեալն « Կոչուեալն »:

Փրկիչն իրեն քարոզութեանց միջոցին փարիսեցւոց օրինազանցութիւններն յանդիմանելով կոչ կանուանէ և փութեցնէր և հրէեց ասորիներն. որմէ կհետևի թէ մարգարէի այս գուշակութեան

մէջ յիշուած կոչերն՝ մարմնոյ աչքով կոչերն չեն, այլ մանաւանդ այն մարգիկ, որ Աստուծոյ հոգին և նորա լոյսը չունեն, ու աստուածային զօրութիւններն չեն տեսներ: Այսպիսիներուն քարոզեց Փրկիչն, և յայտնեց Աստուծոյ լոյսն, հոգւոյ աչքն, որ մթութեան մէջ ևս կտեսնէ: Աստուծոյ հոգւոյն և լուսոյն հաղորդ եղող մարդն՝ Աստուծոյ թագաւորութիւնը կտեսնէ. այն թագաւորութեան մէջ աճեցող յաւիտենական կեանքն ևս կտեսնէ, և ամենայն սրտով կսիրէ այն արքայութեան մէջ ապրել, քան թէ այս աշխարհի փառքերումն ու անցաւոր ունայնութիւններումն ապրել: Քրիստոսի Տեառն մերոյ քարոզած հոգին և տեսութիւնն ունեցող մարդն կտեսնէ, որ Աստուծոյ արքայութիւնն ամենախնամ է. այն տեղ ծառայի և ազատի խտիր չկայ, ամենքն ալ ժառանգ են և որդիք, ամենքն ալ ազատ են, ամենքն ալ հաւասար են, միևնոյն իրաւունքն ու պարտիքն ունին. սէր և խաղաղութիւն՝ ամենքին միապէս կտիրէ. այնտեղ ամեն ոք կը հոգայ ընկերին համար, անձին համար հոգացող չկայ, Աստուծոյ սէրը կթագաւորէ ընդհանուր. այնտեղ չկայ մեղք և յանցանք, այլ իմաստութիւն արդարութիւն, սրբութիւն և ընկերսիրութիւն:

Եթէ մարդու հոգին հաղորդուի մի անգամ Աստուծոյ լուսոյն և արքայութեան, նա այլ ևս չկարողանար բաժնուել այն արքայութեան հաղորդութեան. ո՛չ ոք և ոչինչ չեն կարող բաժնել այնպի-

սին՝ ի սիրոյն Քրիստոսի, ո՛չ նեղութիւն ու տա-
ռապանք, և ո՛չ աշխարհիս արդի փառքն ու իշ-
խանութիւնն, և ո՛չ այսուհետեւ աւելնալիք փառ-
քերն:

«Կոբոց Գեորգիան Կոբոզեան» պաշտօնը կատա-
րեց Յիսուս՝ այս տեսութիւնը քարոզելով աշխար-
հասէր մարդկան ականջին, որ սատանայի փոր-
ձութիւններումն բռնուած և կուրացած, մեծ տա-
ռապանքերու տակ կճնշուէին. հացի, փառքի և
մեծութեան հոգսերու տակ կճնշուէին. գողերէ,
զրկողներէ և սպանողներէ ապահովուելու մեծա-
մեծ հոգսերու տակ կը ճնշուէին. իրենց ցանկու-
թեանցն հասնելու համար մեղաց օրէնքներու կա-
պաւնէին, և նոյն մեղաց ներքեւ ճնշուած կմեռ-
նէին:

Այսպէս լուսաւորելով բարոյապէս և հոգեպէս
կուրացեալներն, անտես չարաւ և մարմնով կոյ-
րերն, այլ նոցա ևս մարմնական աչքերն բացաւ
և հոգիներն լուսաւորեց, ինչպէս որ ի ծնէ կոյրին
համար կվկայէ Յիսուս:

«Գոպոսոսան անելու հոմար յաշխարհ եկայ, որ չբե-
նողներն Գեորգիան Կոբոզեան կոբոզեան» (Յովհ.
Թ. 39):

Այսպէս վկայեց, ըստ որում կոյրն՝ որ բացուե-
ցաւ՝ հաւատաց ի Քրիստոս, իսկ փարիսեցիքն՝ որ
կտեսնէին՝ չհաւատացին, և կջանային՝ որ սուտ հա-
նեն կուրին բժշկութիւնը: Այսպէս թէ հոգւոյ և

թէ մարմնոյ կուրութիւնը պիտի լուսաւորէր Փըր-
կիչն ըստ գուշակութեանն Եսայի մարգարէին, ո-
րոյ կատարումն տալով իւր քարոզութեամբն՝ ան-
ցաւ վեցերորդ հատուածին կատարման, որէ.

« Զի՛ն իբլէց, որ վերադարձնէ ի Ռոմանիան արշակեմ »:

Մարգարէութեան այս հատուածումն վերադար-
ձուցողներն այն կարգի մարդիկն են, որ իրենց
ընկերին աղքատացուցել են, հիւանդացուցել են,
զերել են, կուրացուցել են. այս մարդիկն են աշ-
խարհի սիրովը վառուած և կուրացած ագահներն,
որոնք որ և իցէ զրկանք ինայած չեն իրենց ընկեր-
ներուն. այս մարդիկն՝ այնպէս բռնուած են և կա-
պուած ու կաշկանտուած սատանայի փորձանքներումն,
որ իրենց վախճանինունայնութիւնն զգալով հանդերձ,
չեն կարողանար այն կապանքներէն արձակուել: Այս-
պիսիներուն ևս թողութիւն գտնելու ճանապարհը
սորվեցուց Փրկիչն, և իրենց վերադարձը կապանք-
ներէն արձակեց, որոյ օրինակն կերևի Չաբէոսի ա-
պաշխարութեան վերայ, որ Տիրոջ խօսքերը լսե-
լէն ետքն՝ ասաց.

« Տէր, անասնիկ ունեցածի՛ն ինք աչոտոց կոպոսմ.
և ելի Եբլէ քրիէ եմ, չբեպոստիլէ կոպոսոսանեմ »:
(Ղուկ. Թ. 8):

Այս Չաբէոս մաքսապետ էր և աշխարհի հա-
րստութեան սիրով կապուած, և կզրկէր իւր ձեռ-
քըն ինկած մարդիկներն: Սորա այս ապաշխարու-
թիւնն ընդունեց Յիսուս, և իսկոյն ասաց.

« Այսքը գրչութեան եղաւ այս գունը. բանցի ոս ևս Աբրահամն որքի էր: Ձի սրբին մարդայ էլաւ, որ իրաւեանները գնորտէ, և սպրեցունէ »: (անդ. 9. 10):

Յիսուս իւր բոլոր քարոզներումն մեղաւորաց թողութիւնն կվարդապետէր. մինչև իսկ խաչին վերայ ջղակողմեան աւազակին ապաշխարութիւն ընդունեց) և վճռեց ի թողութիւն.

« Այսքը ինչ հետ պէտքի լինիս դրախտումն »: (Ղու. ԻԳ. 43):

Այս իմաստով խօսեցաւ Փրկիչն և մեղաւորաց թողութեան կատարման մասին) և անցաւ մարդարեութեան եօթներորդ հատուածին, որ է.

« Ձի՛ իբից » որ Տէրը ընդունելէ դարեկանը բարոյեմ »:

Տիրոջ ընդունելի տարեկանն հասկանալու համար պէտք է նախ կարգալ հին ուխտի արեան խոստումն, որուն ի նշան սահմանեց Աստուած իսրայէլի թողութեան տարեկանն որ Տէրը ընդունելէ դարեկանն ստուերն էր) և որ ամեն տարի կկատարուէր: Մովսէս մարգարէն հին օրինաց սկզբումն այսպէս կսահմանէ ուխտին արեանը.

« Եւ մտաւ Մովսէս և ժողովուրդին պարտեց Տէրը մօն պարգումներն ու մօն իրաւունքներն: Բայց ժողովուրդը մտայն պարտութեան գունն, և ուսցին. Ամեն պարգումներն՝ զոր խօսեցաւ Տէրը՝ կանեն, և իլունեն: »

« Եւ Մովսէս Տէրը մօն պարգումները գրեց: Եւ ուսուցարանն իմաստի ելաւ Մովսէս, լեռան սրբորդումն ուսցան զինեց. և դասերէս բար իմանելի իսրայէլի դաս-

ներէս ազգերս իստովն:

« Եւ իսրայէլի երեսասարդները իբից) և սղակիներ հանեցին (սեղանին վերայ) և գրչութեան զորք մտաւցին Աստուծոյ՝ հարկեր: Եւ Մովսէս արեանն կէտն ուսուցարանները լեցուց, և կէտը սեղանին առաջը իտեց:

Եւ ուխտի գիրն ուսուց, ժողովուրդեան ամենին կարգաց: և ուսացին. մօնն՝ ինչ որ Տէրը խօսեցաւ, կանեն, և իլունեն:

Եւ Մովսէս արեանն ուսուց, և ժողովուրդին վերայ ցանեց, ու ուսաց) Ահա այս արեանն՝ այս ուխտի արեանն է, զոր Տէրն ուխտեց յեղի հետ այս մօն պարգումներուն համար »: (ԵԼք. ԻԳ. 3—8):

Այս նկարագրումն՝ ինչպէս կերևի՝ իսրայէլի ժողովուրդն՝ հին ուխտի օրէնքն ընդունած ժամանակն երկու անգամ խոստացաւ, թէ ամեն պատգամներն ինչ որ Տէրը խօսեցաւ՝ կանենք և կլսենք. և Մովսէսի սրկած արիւնն իրենց վերայ ընդունեցին. որով ուխտած եղան—եթէ Տիրոջ ամեն պատգամներն՝ ինչ որ խօսեցաւ՝ չանենք և չլսենք, արեան պարտական ենք—:

Աստուած՝ ժողովրդեան այս խոստման համեմատ նոցա քառութեան տարեկանը սահմանեց. (Ղևտ. ԺԶ.) որոյ վերջումն այսպէս կկրկնէ.

« Եւ այն (դարեկանն) յաւիտեանիան օրէնք լինի յեզ իսրայէլի բոլորաց համար՝ նոցա մօն սեղութեան աստուծան տնելաւ: Տարին մօն գում պէտքի կարարութ. ինչպէս որ

Տէրն հրահայեց Մովսէսին » : (Ղևտ. ԺԶ. 34) :

Հին ուխտի օրինաց այս տարեկան քաւութիւնն կկատարուէր ըստ այսմ :

Քահանայապետն՝ իւր մեղաց քաւութեան համար մի զուարակ կպատրաստէր ողջակէզ անելու. Ժողովուրդէն ալ երկու նոխազ կառնէր. և վիճակով կընտրէր մինն արձակելու և միւսն Տիրոջն ողջակէզ : Տիրոջը վիճակուած նոխազին վերայ ողջակէզի օրէնքներն կատարել պատրաստելէ ետքն՝ քահանայապետը՝ իւր ձեռքերը կդնէր արձակելիք նոխազին վերայ՝ և Ժողովուրդեան «ամեն անիրաւութիւններն, անօրէնութիւններն ու մեղքերն կխոստովանէր » : և պատրաստի կեցած մի մարդու կյանքներ, որ այն նոխազը վարէր դէպի անկոխ անապատ : Եւ ապա բանակէն դուրսը՝ ողջակէզը կայրէին Ժողովուրդեան քաւութեան համար, որոյ արիւնն արդէն սրսկած կլինէր քահանայապետն՝ Աստուծոյ սեղանին վերայ՝ ըստ օրինի : Այսպէս էր իսրայէլի որդւոց տարեւոր քաւութեան արարողութիւնն. որ որբէիս կասուի՝ ըստ որում տարին մի անգամ միայն կկատարուէր :

Այս ուխտի արեան փոխանակ կատարուած տարեկաններն բուն տարեկանին՝ այսինքն նոր ուխտի տարեկանին ստուերներն էին. որոց վախճանումն պիտի կատարուէր բուն իսկ տարեկանն, զոր Տէրոջ ընդունելէ որբէիս կանուանէ մարգարէն, ընդունելի տարեկանն ինքն Օծեալ Փրկիչն էր, որ իւր արիւնը

Թափեց իրրև նոր ուխտ, փոխանակ հին ուխտի նոխազի արիւնին, զոր ուխտել էին իսրայէլի որդիք հին օրէնքն ընդունելու միջոցին :

Քրիստոսի Տեառն մերոյ խաչելութիւնն, մահն՝ հին օրէնքումն սահմանուած քաւութեան տարեկան ողջակէզի կատարումն էր. և որ Աստուծոյ ընդունելի տարեկանն էր, որ Թաղման երրորդ օրն յաւութիւն առաւ, և մեռելոց յարութեան հոգւոյ անմահութեան և յաւիտենական կենաց հաւատքն հաստատեց քրիստոնէից սրտերումն : Ըստ այսմ Տէրն մեր՝ և այն անմահ կենաց ճանապարհ բացող Գառն Աստուծոյ՝ քարոզեց հոգւոյն կեանքն ու անմահութիւնն :

Եւ այսպէս մարգարէին գուշակած ընդունելի տարեկանին կատարումն ևս քարոզելով՝ վերջացուց իւր խօսքն ու ասաց. « 11. Եւ որ այն քերթը կարգուեցայ յեր ակունքս » :

« 22. Եւ ակունքը կկայտէին նա, և նորս բերելն ելած շնորհալից խոտերուն վերայ կըտրանային, ու կտնէին. Եւ ակունքէ որբին չէ ու » :

Փրկչին շնորհաց խօսքերն լսող և վկայող նազարեթացիներն, Թէպէտ կվկայեն նորա ճշմարիտ խօսածին, բայց իսկոյն կդառնան իրենց մարմնական հայեցուածին, և մէկմէկու կհարցնեն, Թէ Յովսէփի որդին չէ սա : Այս ծանօթութիւնը չունեցող Ժողովուրդներն այսպէս դիւրաւ չէին դառնար դէպի մարմնական ծանօթութիւններն, այլ փառք կու-

տային Աստուծոյ խնամոցն, որ այնպիսի մարգարէ
և փրկիչ յարուցել է իրենց:

« 25. Եւ առայ նոցա. ճշմարիտ առեւտուք էք յոյ՝ առ
առնի, քիչնիք քիչնի, զիեղ, որաք լեցինք որ կառաւ-
նառաօն մեզ որք, այո արեղ տ քաւաւաւա մաւ աւ արո՛ »:

Ըստ որում նազարէթի ժողովուրդն Աստուծոյ
խօսքը լսեց և Աստուծոյ փառք չտուաւ, և սկսեց
իրև թէ Յովսէփի որդւոյն մասին խօսել, կ'յայտնէ
նոցա Յիսուս, թէ այս առական ասելու իրաւունք
ունին, ըստ որում նազարէթում պիտի չգործէր այն
սքանչելիքներն ինչ որ գործել էր Կափառնաում
քաղաքում: Որոյ պատճառն այսպէս կ'յաւելու.

« 24. Եւ առայ. ճշմարիտ կուտ յեղ ին մարգարէն իւր
տաղաւառն ընդունելի զէ: 25. Արդարև կուտ յեղ
եղիայի օրերուսն երբ որ երեք արբէ և վեց արբէ եր-
կնուք քաւաւաւա, և բաւր երկրին երեւը մեծ ուժ եղաւ,
իւրայելի մեզ և ոչ շար ուրբէնէր կային: 26. Բայց նոցա
ոչ մեկն զերկուսեցաւ եղիտ, այլ Սերունայոց Սաբէթ-
իայաւն՝ մէ ուրբէ կեղ մո քրկուսեցաւ: 27. Եւ Ե-
ղիտ մարգարէի ժամանակն ալ իւրայելի մեզ շար բո-
րոսներ կային, և անոնց մէ ոչ ոք չարբուսեցաւ. Բայց
միայն Նեբեան արբէն »:

Ինչպէս որ Եղիայի ժամանակ իւրայելի շատ այ-
րիններէն ոչ մին այնպիսի հաւատք չունէր, ինչ որ
ունէր Սիդոնացոց Սարեփթայումն մի այրի, որոյ
տան բարիքն անուագ արաւ Եղիա սովի տարինե-
րումն, այնպէս ալ նազարէթի մէջ հաւատք չգտաւ

Յիսուս: Միևնոյն կերպով համեմատելով և Եղիսէ
մարգարէի սրբած ասորի բորոտին դէպքն, կ'վճռէ
Փրկիչն, թէ մարգարէն իւր գաւառումն պատիւ
չունի. որով և կ'յանդիմանէ նազարէթացոց ան-
հաւատութիւնն:

« 28. Եւ ժողովարանաւն ամեն ալ բարկութեամբ լե-
ցուցանեց երբ ոչ յանդիմանութեանը կ'լեկն: 29. Եւ
որք ելան, և տաւալն դուրս հանեցին զնա. և արան
զնա մնալ լեռան բարձր, որոյ վերայ նոցա տաւալը շե-
նաւաւ էր՝ որ վայր յիկն զնա »:

Նազարէթի ժողովուրդը՝ Աստուծոյ հոգին չու-
նէր, բայց մարմնասէր մարդկան սովորական փա-
ռասիրութիւնն ունէր. որով և զայրացան Յիսուսի
յանդիմանութեան վերայ, որով նոցա անհաւատու-
թիւնը կ'համեմատէր Եղիայ և Եղիսէ մարգարէնե-
րու ժամանակակից իւրայելացոց պրիներուն և բո-
րօտներուն անհաւատութեանը: Այնչափ սաստիկ
բարկացան, որ Յիսուս գահալէժ սպաննելու ելան:
Այսպէս է աշխարհիս ոգին. որ չճանաչէր իւր բա-
րիքն:

« 30. Եւ նա (Յիսուս) նոցա մեկն անցաւ կ'նաք »:

Փրկիչն՝ ըստ որում իւր ժամանակը լրացած չէր՝
յանձնուեցաւ բարկացած ժողովրդեան ձեռքը, որ
մինչև լեռան գլուխն հանեցին, և ապա իւր աստ-
ուածային զօրութեամբն անցաւ նոցա մէջէն, և կեց-

Թար, և նաղարէթացիք կնայէին, ի հարկէ ապշեցան այս անցքին վերայ, բայց ըստ որում հոգևով կուրացած էին, չճանաչեցին զՔրիստոս:

Ահաւասիկ սուրբ Աւետարանի խօսքը կարգացի ձեր ականջին. Քրիստոսի Տեառն մերոյ՝ սատանայի փորձութիւններումն կատարած յաղթանակն, և նոցա մէջ սորվեցուցած բարոյական իմաստներն պարզեցի. նոյնպէս նաղարէթի ժողովարանումն մեկնաբանած մարգարէութեան եօթն հատուածներու մերձաւոր իմաստն ևս պարզեցի, և դուք լուծութեամբ և մտադրութեամբ ունկնդիր եղաք: Մաղթենք Աստուծոյ, որ իւր հոգւոյն շնորհքն և մեր մէջ զարթեցնէ, և տեսնենք Աստուծոյ պատուիրանաց լոյսն, մխիթարուենք մեր աղքատութեան մէջ՝ Աստուծոյ հոգւոյն հաղորդութեամբն հարըստացած. բժշկուենք մեր հիւանդութիւններէն, ազատուենք մեղաց գերութենէն. լուսաւորուենք և հոգւոյ և մարմնոյ կուրութենէն. արձակուենք ընչասիրութեան և անձնասիրութեան կապանքներէն, ճշմարիտ հաւատքով աներկմիտ յուսով և կատարեալ սիրով փարենք Քրիստոսի խաչին, և հետեւենք նորա բացած կենաց ճանապարհին, Որուն արժանի անէ Աստուած ամենքիս:

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍԲ

Շամախուոյ թեմի հայ ժողովուրդներուն, որոնց որ արդէն տեսել եմ, և որոնց որ դեռ ևս պիտի տեսնեմ:

Հայեր, օրհնութեան որդիներ:

Ձեր հոգեկան վիճակն ու բաղձանքն արդէն յայտնի եղած է Հայաստանեայցս սուրբ եկեղեցւոյ բարձրագոյն Հոգևոր իշխանութեան, թէ ինչ եռանդով կիսափազիք ըսել Աստուծոյ խօսքն, սուրբ Աւետարանի ճշմարտութիւններն ու կենաց պատգամն. և թէ կցանկանայիք քարոզիչ ունենալ, որ շրջի ձեր մէջ, և շարունակ քարոզէ ուսուցանելով:

Բարձրագոյն Հոգևոր իշխանութիւնն՝ ձեր այս արդար և բարեպաշտ ցանկութիւնն կատարելու համար, զիս նշանակել է քարոզիչ, որ շրջեմ ձեր մէջ, և ձեր ծարաւն յագեցնեմ սուրբ Աւետարանի կենաց աղբիւրէն:

Աստուծոյ շնորհացն ապաւինած՝ որ միշտ տկարները կզօրացնէ, յօժարութեամբ փութացայ այս պաշտօնին, և սկսեցի շրջագայել: Այժմ տեսնելով ձեր բնակութեանց հեռաւորութիւններն, և զգալով թէ տարին մի անգամ ալ պիտի չհասնեմ պատահել ամեն մի ժողովրդի, կարևոր համարեցայ և գրաւոր ընթերցուածներ տալ Ձեզ նոյն իսկ սուրբ Աւետարանի խօսքերէն, ինչ որ կխօսեմ

դանազանն է կեղեցիներում: Արպէս զի իմ բացակայութեան ժամանակն ևս ձեր սովորական ընթերցասիրութեամբն կարգայք, կրկնէք, չհասկացածնիդ հարցնէք, և սովորէք: Այսպիսի ընթերցուածներ՝ կաշխատեմ, որ միմեանց ետեւ հասցնեմ Ձեզ, և գուր ընթերցասիրութեամբ մտիթարութիւն գտնէք:

Իմ ջանից փոխանակ մի խնդիր միայն ունիմ, և կինդրեմ ձեզմէ, որ ճշմարիտ աստուածապաշտի միամտութեամբ կարգայք Աստուծոյ փրկութեան Աւետարանի խօսքերն, և փոյթ ունենայք, որ հարցասիրութեամբ սովորիք: Ինչ որ չհասկանայք, հարցուցէք ձեր ընկերներուն մէջ գտնուած հասկացողներէն—հայրերնէդ, եղբայրներնէդ, նոյնպէս և ինձմէն, երբ ձեր մէջ գտնուեմ:

Կմաղթեմ, որ Աստուած իմաստութիւն տայ ձեզ իւր հոգիէն և հետզհետեւ իմաստուն և կատարեալ լինիք սուրբ Աւետարանի սորվեցուցած մարդկային ճշմարիտ բարոյականումն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՐԹԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆ
 Հ.Ս.Ս.Ր. Ա. ՄՍԿՈՎԱ
 7/ XI 1922
 42 յոկտեմբեր 1890
 ՄԱՍԻՍՅԱՆՆԵ ԱՆՎԱՆ
 Ի: Երևան

1075

0028096

1075

« Ազգային գրադարան

NL0028096

